

DEȘTEPTAREA

Gazetă pentru popor.

Redactată de un comitet.

Apare la 1 și 15 st. n. ale fiecărei luni.

Prețul foii pe an în țară 3 coroane.
» » » » străinătate 5 franci.

Un număr: 20 bani.

Epistolele nefrancate nu se primesc.
Manuscrisurile nu se înapoiază.

Editor și proprietar:

Societatea academică „Junimea”.

Redacția și administrația:

Cernăuț, piața principală No. 3.

Motto: »Deșteaptă-te pământ român! Biruie-ți durerea.
e vremea să ieși din amorțire, tu, seminție a
domnitorilor lumii!... Aștepti oare, spre a învia,
ca strămoșii să se scoale din morminte?»

Al. Russo, „Cântarea României”.

Vorbiți și scrieți românește!

Printre multele apucături rele de cari pătînesc sătenii noștri, este și obiceiul urât de a vorbi nemțește sau rusește, când au prilejul de a se întâlni cu un străin. Sătenii aceștia nu-și iubesc de loc limba lor, cu care ar trebui să se mândrească fiecare Român, căci limba noastră este una din cele mai frumoase și mai dulci limbi de pe fața pământului. Nu o zicem numai noi aceasta, ci toți străinii cei învățați, cari ne cunosc pe noi și limba noastră. Cu toate acestea țaranului Român i-s mai dragi limbile cele pocite ale Nemților și Rușilor; când un flăcău vine de la oaste el vorbește numai nemțește sau încurecă cum poate vr'o câteva boabe rusești, când se dă în vorbă cu un străin, de se face numai de răsul lumii și roșește de rușine obrazul neamurilor sale. Obiceiul de a vorbi mai bucuros în altă limbă, de cât cea românească, îl aflăm mai ales prin satele pe jumătate rusești și jumătate românești. Oare de ce să nu-i silim noi pe rusnaci să ne învețe ei limba noastră, căci doară noi sântem băștinași în țara aceasta, nu ei? Domnia Voastră iubitorilor săteni, cari ați făcut până acum păcatul de a vorbi mai bucuroși rusește sau nemțește, deși erați Români și știati

bine românește, să vă lepădați de obiceiul cel urât de a hălăcăi în altă limbă! Nu vedeți, că toate ființele, până și paserile laudă pe Dumnezeu numai pe limba lor, iar D-voastră cari sânteți făcuți după chipul și asemănarea lui D-zeu, să vă înstrăinați de limba voastră?

Sânt unele sate, cari au fost ținute până nu de mult de rușești, și abia în timpul din urmă s'au trezit că n'au nici în clin nici în mână cu Rușii, și de aceea au cerut școli românești prin satele lor. Dar ce folos, că ei nici acum nu vorbesc românește între olaltă. Oameni buni! Câtă vreme nu veți vorbi în casă cu copiii D-voastre și D-voastră între olaltă numai românește, câtă vreme nu veți întrebuinta în comitetele comunale limba românească în scrisoare și vorbire, precum și în alte scrisori, poftiri și jalbe ale D-voastre, nu veți primi de loc școli românești, deoarece dacă vorbiți între olaltă rusește, ce dovadă mai aveți că sânteți Români?

Vorbiți totdeauna românește în biserică, în școală, în sedințele comitetelor comunale, ale băncilor sătetești și în cabinetele voastre de cetire! Feriți-vă ca de foc de alte limbi străine, cu cari vă faceți numai de râsul lumii! Acele sate, în cari comitetele comunale nu întrebuintează încă limba românească în toate scrisorile lor, să hotărească cât se poate mai repede, ca să se înlocuiască limba nemțească cu cea românească. Să nu vă temeți de amenințările secretarilor (scriturilor) comunali, cari prin unele comune poartă pe vornic și întreg comitetul de nas, căci legea împărătească din 21 Decembrie 1867, articolul 19 (foaia legilor imperiale No. 142) este una din acele legi, pe cari se ravamă temelă împărăției noastre, și ea vă dă dreptul să întrebuintați limba românească ori când și ori unde.

Iată ce glăsuște această vestită lege, pe care ar trebui să o cunoască tot Românul și să o întrebuinteze ca armă împotriva tuturor străinilor ce ne hulesc limba noastră și ne silesc să învățăm limbi străine: »Toate popoarele Austriei au asemenea drepturi și fiecare popor are dreptul nevătămat de nimeni de a-și apăra nația și limba și a griji de dănele. Impărăția recunoaște că toate limbele unei țări sânt asemenea îndreptățite în școli, în diregătorii și în viața de obște«.

Cei ce nu știți cum să faceți poftire pentru ca să vă folosiți de dreptul acesta, sânteți rugați să ne scrieți nouă la gazeta un răvaș, punând înlăuntru o mărcuță de 10 bani, și noi vă vom face singuri poftirea și vă vom trimete-o scrisă gata, spre a fi iscălită de cei din comitetul comunal. Acelor secretari, cari se vor

împotrivi și vor zice că nu știu alcătui scrisorile pe limba românească, spuneti-le, că toate satele capătă degeaba dela comitetul țării o carte, din care încaută secretarii comunali, cum să alcătuiască în românește scrisorile comitetului comunal. Cartea aceasta e scrisă de Dr. Simiginovici și se chiamă: »Manualul administrațiunii comunale«. Afară de cartea aceasta se mai poate întrebuința și »Repertoriul pentru secretarii comunali« de d-nii Florea Lupu și A. Onciu.

Când trimeteți D-voastră o poftire românească, aveți folosul că vi se răspunde înapoi tot românește, iară dacă vin la poștă, la comitetul țării, la risterie și cântălarie numai scrisori românești, atunci se caută și se i-au numai slujbași români și nu străini, căci aceștia nu ne cunosc limba.

Pe lângă aceasta vă înștiințăm, că noi așteți dela gazeta »Deșteptarea« vom cu dragă inimă să le scriem tuturor sătenilor nevoieși orice fel de poftiri, sau jalbe de cari au nevoie, și pentru cari ar trebui să plătească unui străin până la 5 coroane. Noi nu vă cerem nici un ban, numai vă rugăm să ne puneți o mărcuță de zece bani în ravașul în care aveți să povestiți toate durerile și dorințele D-voastre, apoi numele D-voastră întreg, al satului și al poștei. Ca să nu vă întârziati cu jalbele, trebuie să ne trimiteți scrisorile cu vr'o 2 săptămâni înainte, ca să avem vreme de a vă mai întreba unele lucruri de lipsă.

Încă odată vă zicem: scrieți și vorbiți ori când și ori unde numai românește, »căci limba românească este un drept dumnezeesc și împărălesc; de aceea păziți-o, apărați-o și cinștiți-o, căci numai așa și voi veți fi păziți, păstrați, apărați și cinștiți și de Dumnezeu și de oameni«.

G.

Calul dracului.

Iarăși ea!

Îi văd ochii și gurița —
A deschis încet porțița
Și ivită stă de-abia,
Zăpăcind cărarea mea.
Nu știu ce-o fi vrând porțița,
Ei, dar fata știu ce vrea!

Eu mă fac,

Că pornesc în jos pe stradă,
Să'nșel baba, să mă creadă;
Plec și fluer, stau și tac —
Dar de unde! Baba-i drac!
Și chiar dracul-gol să creadă
Unui biet de om sărac?

Dinspre drum

Stă deschisă larg fereașta,
Și'n ea baba! Ce-i și asta?
N'adormi, babo, nici de cum?
Par'că'mi vine-acum-acum
Să mă duc să sparg fereașta
Și pe babă s'o sugrum!

Sat pustiu!

Fentr'o babă'ncârligată
Perzi o zi și scapi o fată!
Baba-i o momâe'n grâu —
Las' că-i puiu eu mâna'n brâu:
Când o prind pe punte-odată
O iau sus și-o dau în râu!

Din „Balade și idile“.

George Coșbuc.

Binele nostru obșteșc.

(Urmare)

Și oare de ce primarii comunali, învățătorii, preoții, profesorii și mai pe scurt toți *diregătorii* sau *păstorii* trebuie să stăruiască din rășputeri, ca să aibă și să vadă prin comunele și țările lor tot numai oameni treji, sănătoși, rumeni la față, voinici, muncitori, cruțători, curați, bine hrăniți și îmbrăcați, îngrijați de binele căsașilor lor și mai ales de creșterea bună și purtarea cea frumoasă a copiilor lor, însuflețiți de cercetarea sfinteii biserici în Dumineci și sărbători, ca să-L laude pe Dumnezeu, să-i mulțămiască și să ieară de la El ajutor la toate — sau mai pe scurt, de ce toți păstorii trebuie să stăruiască, ca să vadă împrejurul lor tot numai oameni cu frică de Dumnezeu și de păcate? Și oare de ce *păstorilor* sau *diregătorilor* adevărați nimic nu li poate amări sufletul mai mult, decât să vadă între creștinii noștri purtare ca aceea, ce nici la păgâni n'o găsești, să vadă bunăoară oameni beți, istoviți la trup, rău îmbrăcați, nespălați, leneși, răsipitori, desfrânați, trăitori în fărădelege, bătauși, prădători, minciunoși, clevetitori, hărăgoși, dușmănoși, iubitori de pări și de judecăți, călcători de cuvântul dat și de jurăminte; mai pe scurt oameni, de cari numai decât trebuie să zici că sânt numai spre hula și rușinea cea mai mare a satelor, a orașelor și a țării noastre, a neamului nostru și a legii noastre creștinești? De ce trebuie nu numai preoții, ci și toți ceilalți *diregători* sau *cârmaci*, ca păstori ai poporului, să munciască cu cuget curat și cu tot adinsul pentru binele obșteșc al păstoriiților lor? Știți de ce? Pentru că de tot mare și grea e răspunderea tuturor păstorilor. Iată, bunăoară, ce grăiește singur Dumnezeu, prin gura prorocului Jezechil, cătră păstori Jidovilor celor din vechime și ai tuturor timpurilor: „Și au fost cuvântul Domnului cătră mine“, adecă prorocul spune că Dumnezeu a grăit cătră dânsul, zi-

când așa: „Fiul omului, procește cătră păstorii lui Israil, procește și xi păstorilor: Acestea zice Domnul: O, păstorii lui Israil, au se pase păstorii pe sine? au nu pe oi le pase păstorii? Iată. laptele îl mânceați și cu lâna vă îmbrăcați și ce e gras junghiați și oile Mele nu le pașteți. Pe cea slabă n'ați întărit-o și pe cea perită n'ați căutat-o și pe cea tare ați asuprit-o cu osteneală. Și s'au răsipit oile Mele, nefiind păstori, și s'au făcut mâncare fiarelor țarinei. Și s'au răsipit, oile Mele în tot muntele și în tot dealul înalt și preste fața a tot pământul s'au răsipit, și nu era cine să le caute și cine să le întoarcă. Pentru aceea, păstori, auziți cuvântul Domnului: Viu sânt Eu, zice Domnul Domnul, pentru că oile Mele s'au făcut pradă și au fost oile Mele mâncare tuturor fiarelor câmpului nefiind păstori, și n'au căutat păstori oile Mele, ci s'au păscut păstori pe sine, iară oile Mele nu le-au păscut, pentru aceea, păstori, auziți, cuvântul Domnului: Acestea zice Domnul: Iată, Eu asupra păstorilor și voi cere oile Mele din mâinile lor“ (34, 1—11).

Oare n'ași fi putut eu să întorc spatele tuturor nevoilor obștești ale Pătrăuțului înșirate mai înainte și încă și altora nepomenite, în mijlocul cărora am fost aruncat ca din senin și fără de voia mea? N'ași fi putut să-mi păzesc numai biserica și trebile mele curat preoțești și nevoile casei și ale familiei mele, după cum glăsuiam multele scrisori fără iscălituri ce an după an îmi veniau dela vitejii scriitori ascunși prin tufe, cari mă amenințau până și cu glonț prin fereasta casei parohiale, ducă nu li voi împlini cheful? Oare n'ași fi putut, în sfârșit, după cum mi se spusese chiar, să mă cer la altă parohie, unde sânt stări de lucruri mai rânduite și este și preot de ajutor și trai mai ticnit și mai prielnic? Cu bună samă că toate, acestea le-ași fi putut face foarte ușor, căci ah! câte dezvinuiri nu se găsesc și câte garduri nu sânt, după cari te poți îndosi și tupila mai ales când e vorba să stai cu toată râvna și chibzuiala și bărbăția ta în fața primejdiilor obștești. Dar când cugeți la cuvintele dumnezești „năimit“ și „vede lupul și fuge“ și „voi cere oile Mele din mâinile lor“ și „cerul și pământul vor trece, iară cuvintele Mele nu vor trece“ oare atunci, ca preot și mai ales ca preot, să-ți fie iertat a întoarce spatele și a te îndosi și tupila și a căuta trai în ticnă și în liniște și astfel a te paște numai pe tine? Hotărât că — **nu!**

Constantin Morariu.

(Va urma.)

Un prieten fățarnic și primejdios.

Nu fie-care om, care se apropie de noi cu vorbe dulci și frumoase este prietenul nostru. Ba, el poate să ne fie și cel mai mare dușman. Ca un lup în piele de oaie se gudură pe lângă noi, ca așa mai ușor să ne poată face rău.

Așa un prieten fățarnic e rachiul!

Din vorbele cele dulci și din lucrările lui cele rele o putem cunoaște aceasta cel mai bine.

»Eu te-oi încălzi!« grăiește el cătră drumețul, care pe vreme de ger aspru se bagă într'o cărșmă, ca să-și încălzească lângă soba cea fierbinte trupul plin de frig.

»Trage, frate, repede o dușcă, și apoi poți merge mai departe! Să vezi, ce căldură ți-a trece prin ciolanele înghețate!«. Omul îl ascultă, și se încălzește puțin. Și oare mult îi ține căldura aceea? Indată ce a mers ceva, simțește bietul, că-l cuprinde un frig și mai mare... Și câți drumeți nu și-au găsit așa din pricina holercii moartea degerând pe drum?!

»Eu te-oi întări!« zice el prășitorului și cosașului, cari plini de sudori stau răzâmați, ca să mai răsuflă. »Trage, omule, un gât și să vezi cum te-i întări!«. Văzut-ați vr'odată un cal vlăguit, care se întinde să scoată căruța încărcată la deal? Dacă vizitiul vede, că calul lui nu mai poate, îi trage câte-va biciuști, și iacă biata vită se încoardă încă o dată și gâfâind scoate căruța în deal. Ce, credeți poate, că biciușca i-a dat calului putere? Nu, bietul cal și-a încordat numai cea din urmă putere; și în deal când a ajuns a și picat jos, căci i-a plesnit splina. Tocmai așa o pățesc și mulți muncitori. Sărăcii, încurajați prin vr'o câte-va pahare de holercă, lucră din cale afară, și apoi se aleg cu nădușeală și oftigă, cari le curmă viața fără vreme.

»Eu te-oi lecu-i!« îl mângăie rachiul pe cel bolnav. — »Ian să mergi în spițerie, și-i vede, că eu șed în rând cu celelalte doftorii, și de aceea să știi, că eu îți pot ajuta la boala ta!« — Așa ar putea să zică și buruienile cele veninoase. Da oare de ce ține spițerul zama lor în încuietoare? De aceea pentru că cu veninul nu poate îmbla ori cine, și dintrânsul nu se poate căpăta decât numai cu rețetă dela doftor. A fost o vreme, când și rachiul se vindea numai prin spițerii, și se da numai acelora, cari aveau dreptul dela doftor, ca să-l cumpere de un leac ceva. Pe atunci se chema el

»apa vieții«. Astăzi însă, când fiecare om îl poate căpăta cu bani grei în ori-ce cârșmuță puturoasă, se poate el numi »apa morții«, căci mulți, tare mulți se otrăvesc cu dânsul. De aceea, când zice el, că te lecuește, să știi Române, că spune minciuni!

»Eu te-oi face mai vioi și mai vesel!« îi făgăduiește rachiul celui scârbit și necăjit. — »Ia vină în cârșmă, și-i vede cum toți râd și cântă! Uită-te la cei dela masa cea din fund, cum se cuprind și se sărută! De-adragul să șezi cu ei la cinste!«.

Și ce se alege apoi oare din râsetele, cântările și drăgostirile cele din cârșmă?

Mergeți prin închisori și criminale și întrebați-i pe cei ce șed acolo la întuneric, că cine i-a adus în așa un loc de rușine? Cei mai mulți vor răspunde oțărâți, că holercelle și cârșma.

Dacă nu vă pică greu, să vă încredințați și mai bine despre prietenia rachiului, apoi mergeți și la spitalul de nebuni. Acolo întrebați pe domnii doctori, că din ce pricină is pline odăile spitalului de atâți nefericiți? Ei de bună samă vă vor zice, că cei mai mulți au ajuns acolo numai și numai din pricina beției.

Vedeți acum, ce prieten fățarnic și primejdios este rachiul!?

Feriți-vă, fraților Români, de așa un prieten și fugiți de dânsul ca de Cel Necurat!

Ioan Bucevschi, paroh.

VESTITORI.

Erau doi băieți numai de-o șchioapă, cu niște cușme mari până peste ochi, și infășurați în sumane cu mânecile lungi. Măcar că porniseră dela amiază, mai aveau mult până în sat la Vișoara, drumul era greu prin zapadă, ș'acuma, la urmă, își cam târau opincele mari înfoiate cu paie.

De sărbătorile Crăciunului, așa se pornesc băieții, cu steana spre satele mai bogate. Îndrăsniseră și ei, cu steaua lor, să pornească peste câmpuri, peste podul de gheață al Siretului, spre valea impestrițată de nenumăratele case, ale Vișorenilor. Amurgul punea o umbră albastrie pe neclintitele întinderi de omăt. Și ei mergeau greu; acuma sfârșiseră vorba și nu îndrăzneau par'că să se mai uite unul la altul. Clopoțelul stelei suna din

când în când slab deasupra lor. Ei ridicau capetele și se uitau pe sub marginile căciulelor spre zare. Nu se vedea nimic. De-abia se apropiau de Siret. În oglinda mare a râului începeau să tremure luminile stălelor de sus. Și era o liniște adâncă, parcă împietrise lumea întreagă pe lângă care se strecurau ei, coborând malul. Opincile fășăură aspru pe ghiată. Se apucară amândoi de umeri și, încet trecură trecură dincolo, pe podișul lucios, prin tăcerea tainică a inserării. După ce urcară cellalt mal, rămaseră privind înainte. Satul nu se zărea. Se întoarseră unul spre altul. Buzele celui mai mic prinseră să tremure. „Nu se vede nimic!“ murmură cel mai mare. Iar glasul mezinului începu să scâncească: „Ne-am rătăcit. Ce facem noi acuma? Au să ne mânânce lupii.“ Cel mare își înghiți plânsul cu greutate și zise: »Măi Ionică, și tata bătrân zicea că l-a apucat odată o vifor-niță, și el a mers înainte și a scăpat...« — »Mi-i frig!« îngână cel mic.

— „Vără-ți mânele în mâneci, bine, și grămădește-le sub barbă. Steaua o duc eu. Când om ajunge, o să cântăm și o să ne rugăm să ne găzduiască cine-va pe noapte. Ți-i foame?“ — „Da“. — „Au să ne dea și mâncare. Da să cânti bine! N'ai uitat Trei Crai?“ — „N'am uitat“, zise mezinul smârcâind din nas și ținându-și plânsul. Merseră înainte prin lumina cenușie a serii. Înaintea, în urma lor, pustiu de zăpadă; frigul creștea par'că, și zăpada scrășnea ascuțit sub opinci. Din când în când se opreau oclipă, cu sufletele înfricoșate, căutau să pătrundă umbra care-i impresura, nădăjduiau să prindă zgomote de viață omenească. Se auzeau câte odată, în răstimpurile acestea, croncăniturile aspre ale cioarelor, amestecate cu țipetele slăbite ale stăncuțelor, departe, cine știe deasupra cărei lunci. Tresărirea aceasta de spaimă se potolea îndată. În capetele lor de copii, acolo, sub cușmele de oaie, răsunau cântecele sfinte ale Nașterii Mântuitorului. Gândindu-se la ele, se gândeau și la culcușul cald, și la aburii mâncării din satul cătră care porniseră. — „Măi Ionică, ți-i frig tare?“ întreabă cel mai mare, Vasile. — „Mi-au amortit mânilor până la coate...“ suspină mezinul. Și celui mai mare îi era frig și ținea îmbrățișat mănunchiul stelei ca un ciung, căci de palme nu se mai putea sluji. De durere lacrimi îi izvoriau, umezindu-i gavanurile ochilor. Mezinul zise: „Ce ne facem noi, că satul nu se mai vede?“ — „Acuși au să se zărească luminile ferestrelor“, răspunse Vasile. — „Dar dacă ne rătăcim? Au să iasă dihanile“. — „Ne-om ruga și noi lui Dumnezeu și ne-o scăpa de ele“. În singurătatea asta, pentru amândoi vorba Dumnezeu avu un răsunet deosebit, cu totul altul decât în rugăciunile bolborosite repede seara și dimineața. Era ceva tainic de care nu-și dădeau seama. Și răzbătura înainte, lor li se părea că de ceasuri nenumărate mergeau; rar cel mic îndrepta spre celalt cu glas înfricoșat câteva cuvinte; rar se întorceau pe jumătate uitându-se unul la altul și zărindu se negri, ca niște numbre. Și de-abia

într'un târziu vestitorii aceștia umiliți văzură isvorând din întuneric nenumăratele stele ale satului, și când intrară pe ulițele împrejmuite de garduri negre, li se păru că gerul a slăbit. În hămăitul întăritat al unui câne, pătrunseră într'o ogradă. Vasile apăra steaua cu bățul, și clopoțelul suna sfios la ferestre. Se auzi bufnind ușa cea mare, pe urmă ușa de afară a tinzii se deschise, și Românul cu capul gol se arătă în prag. — „Primiți stelari?“ întrebă Vasile. Glasul lui era așa de slab și plin de tremur, și mezinul prindea să scâncească așa de repede, năvălit de lacrimi, încât omul se plecă înduișat spre ei.

— „Voi nu sânteți de aici, măi Țacă, ha?“ . Apoi se răsti la câne: Hi, javră! — ia dați-vă, bre, încoace, intrați în casă. — Măi femee! ia deschide ușa să intre steaua... Așa... oameni sânteți voi, ori sloiuri de ghiță?... Incet, să nu pâliti steaua de prag...“ — Opincele înghețate ale băeților bocăneau ca niște cizme. Intrară în casă; steaua suna subțire și vesel: țing-ling!

Gospodarul, om tânăr, ca de trei zeci de ani, zdravăn și spătos, se uită la ei ca la o minuune. „De unde sânteți voi, mă?“ — „Dela Bordeeni“, răspuse cel mare. Lumina parcă-i orbise și căldura parcă-i topea. „Ia defaceți-vă de cotrește, măi voinicilor!“ zise iar omul. Vasile așeză steaua încet sub icoane și începu să desbrace pe frate-său. Femeia subțirică și tânără încă, se înălțase dela măsuța cu trei picioare și-i privea minunată, cu mâinile subpuse. — „Da vi-i tare soacra, bre!“ grăi iar omul. — „Iacă, chiar acu umblam să ne punem la mâncat. Veți mânca și voi, că este de unde, slavă Domnului! Da'nțaiu să-mi cântați. Ați înțeles?“ Cel mic scâncea încă. — Românul se'ntoarse spre cuptor. „Da' Ghiță unde-i? Măi șolticule, ia dă-te jos! ce-ai fugit? nu te teme că nu te mânâncă, doar is tot băeți ca tine...“ După horn se auzi un mormăit subțire, apoi un căpșor bălan ș'un deget care scobeia în nas se arătară la lumină. „Vină'ncoace“, zise femeia, și apucându-l de mână, îl trase și-l scoase în mijlocul casei, lângă măsuța pe care abureau mâncarea și mămăliguța. Copilul, un ciot numai de doi ani, se uita spărios la cei veniți și-și trăgea, încovoidu-se în jos, mâna pe care i-o ținea maică-sa. Gospodarul se întoarse spre stelari: „Ați gătit? Aca să vă desghețați la mâni întâiu. — Vra să zică, sânteți din Bordeeni? Ș'a cui sânteți? — „A lui Ion a Balașei...“ răspuse cel mare. — „Tata-i conțaliu! adăogi sfios cel mic. — „Apoi da, cum nu, îl știu! răspuse omul. Și cum de v'a lăsat el să porniți pe așa ger?“ — „Am pornit noi singuri.“ — Și nu v'a fost frică de lupi? Copiii nu răspuseră. Omul se uita zâmbind la ei. Apoi îi întrebă iar: „Da la Vetleem știți voi ce a fost? Ia să-mi cântați cântecul acela, cu Domnul nostru Isus. — „Il știm!“ zise repede Vasile. Se apropiară amândoi de icoane; înălțară steaua sub candelă, o

zguduiră încet, și clopoțelul sună ușor. După aceea își ridicară ochii spre rumeneala de zori care învăluia chipul Maicii-Domnului cu pruncul la sân, și începură cu glasuri curate :

„Trei Crai dela Răsărit
Cu steaua călătorind...”

Și omul rămase și el uitându-se spre icoane cu ochii duși, și băeții cântau subțire, cu glasuri moi, cu gâturile ridicate. Se opreau o clipă, înghițeau și iar porneau, cântând nașterea Mântuitorului. Femeia ridicase pe Ghiță în brațe, asculta pătrunsă par'că de taina serii aceleia și ochii i se umplură de lacrimi. Și în toată casa era liniște, și-n tăcere glasurile copiilor cântau vestea cea bună. Străinii veniți tremurând prin frig și prin întineric, necunoscuții care le deschiseseră ușa găzduirii, acuma stăteau înfrățiți, și cântecul simplu umplea sufletele de mângâiere și de lumină.

Din volumul »La noi în Viișoara«.

Mihail Sadoveanu.

Povestea nașterii Domnului.

Zice că Dracul și cu Dumnezeu au făcut lumea și pământul, dar ei nu se puteau împacă acui să fie lumea. Oamenii, bunăoară, se duceau ca și astăzi la dracul. Dumnezeu nu știa ce să mai facă, ca să atragă oamenii la dânsul. S-au hotărât amândoi și au făcut ocoale ca la vite și în care ocol vor intra mai mulți, a aceluia să fie lumea. Dracul, care nici când nu face biserici, a pus la poarta ocolului său niște dihanii ca la comedii: urși, momițe, cari jucau, doar vor veni oamenii să se uite. Dumnezeu însă a făcut o cărare și pe amândouă părțile a răsădit busuioc și flori, să le fie oamenilor drag de miros și să vie în ocolul său. Tineretul a apucat de-a valma spre poarta dracului, să se uite la comedie și toți au intrat în lăuntru. Pe cărarea lui Dumnezeu s'au luat numai vr'o câțiva bătrâni, ce rupeau din când în când câte o floare și o mirosiau. Văzând D-zeu aceasta s'a învoit altfel cu Ucigă-l crucea. Acela ce se va naște prin creștet de ficioară neumblată cu bărbat, numai acela să poată strica contractul făcut de Satana și D-zeu. Dracul a gândit că așa un lucru nu-i cu putință să se întâmple și s'a primit. Atunci D-zeu a suflat duh într'o floare, iară Maica Domnului, care era călugărită, a cules-o, a mirosit-o și a rămas grea. Celelalte călugărite însă, neștiind în ce chip a ajuns în altă stare, au alungat-o cu batjocură dela mănăstire. Preacurata Fecioară Maria, știindu-se cu totul nevinovată de starea în care ajuns, prinse a plânge și a oftă, de se cutremura cămeșa pe dînsa. Fiindu-i rușine de lume, Maica Domnului părăsi târgul, în care a trăit până atuncea

și se duse la Vifleem. În târgul acesta trăia un păstor bătrân, cu numele Crăciun, care trecea de om cu vază pîntre semenii săi. În sara aceea, în care Maica Domnului a ajuns în Vifleem, s'a fost adunat mult norod călător, și ne mai fiind loc de dormit pe nicăirea, căci toate gazdele erau îneșate de lume călătoare, sfânta Fecioară a fost nevoită să poposească la marginea târgului, la casele bătrânului Crăciun, care în vremea aceea era cu caprele la păscut. Venindu-i Maicei Domnului vremea să nască, o rugă pe Crăciuneasa, soția păcurarului, s'o lese să nască în ieslea din grajd. Crăciuneasa a lăsat-o numai după multe rugăminți, fiind că se temea că are să vină Moș Crăciun cu caprele dela păscut. S'a dus dară la grajd și a voit să nască în ieslea cailor. Însă aici n'a putut:

De rosatul căilor
De troyutul iepelor
De rânchezul mînzilor.

Sfânta Fecioară îi blăstămă pe cai să nu se mai sature nici odată, apoi a mers la ieslea boilor, cari au încetat îndată de a mai rumega și au în ceput să sufle aburi calzi pe nările lor. Maica Domnului văzu deodată o minune: O mulțime mare de lumănări, cari păreau a fi lipite de stâlpii, la cari erau legați boii, începură a arde care de care mai frumos, taman ca la biserica în zi de serbătoare. Iară pe marginea ieslei smirna și tămâia împrăștia un miros plăcut, care te ridica în slavă. Acesta era semnul că peste puțin va să vie ceasul cel sfânt, când se va naște Mântuitorul lumii. Pe vremea ceea încă nu erau stele pe cer, numai luna îmbla și oamenii la lună lucrau. Tocmai iese Crăciuneasa afară, să mai deie pe la străina din grajd, când vede grajdul luminat ca în biserică, iar de-asupra lui strălucea luceafărul de seară și toate stelele. Întrând Crăciuneasa în grajd, a aflat-o pe Maica Domnului în durerile facerii și deaceea i s'a făcut milă de dînsa și i-a stat de ajutor la facere. Când să se întoarcă înapoi în casă, tocmai venia moș Crăciun cu caprele și văzând atîta lumină în grajdul său, a gândit că arde, dar Crăciuneasa l-a ogoit, spunându-i că acolo se află o femeie străinuă, pe care a ajutat-o la facere. Moș Crăciun supărat de una ca asta îi taie soției sale mînile din coate. Cu brațele cele ciunge Crăciuneasa își luă de jos mînile tăiate și se duse la ieslea boilor, zicându-i Maicei Domnului:

„Vezi ce-mi făcu moș Crăciun pentru tine?“ Atunci sfânta Fecioară binecuvîntă mînile Crăciunesei și ele se prinseră la un loc, făcându-se încă mai frumoase ca mai nainte. De bucurie aleargă iute la Crăciun și-i arată mînile. Acesta, înțelegând că la mijloc este o mare putere dumnezească, merse la iesle, căzu în genunchi și se rugă de iertare. Tot așa ca și stăpînul lor, se închinară și ceilalți ciobani Mântuitorului născut în iesle și maicei sale.

Din popor, culeasă de **

Colindă.

(Din Popor)

<p> Colo 'n jos pe prundurele Florile dalbe! Joacă două rândunele, Florile dalbe! Și tot joacă Și se'ntreabă: Ce-i mai bun pe-acest pământ? Florile dalbe! Cei mai bun Ca boul bun Merge pe-ogor rumegând Brazdă neagră resturnând Și grâu roșu revărsând. El restoarnă brazdă neagră Și hrănește lumea 'ntreagă, El seamănă grâu de vară Și-alungă foamea din țară. Și tot joacă Și se'ntreabă: Ce-i mai bun pe acest pământ? </p>	<p> Ce-i mai bun Ca calul bun, Că te duce Și te-aduce În trezie Și'n beție. Și tot joacă Și se'ntreabă: Ce-i mai bun pe lumea 'ntreagă? Ce-i mai bun ca oaia bună, Că hrănește sufletele Și îmbracă trupurile. Colindița nu-i mai multă, Trăiască cine-o ascultă! Sub la cer o înălțăm Jos la gazde o'nchinăm, O'nchinăm cu veselie Și cu mare bucurie C'am ajuns la Sfânt Crăciun Veselos și frumos La nașterea lui Hristos! Florile dalbe! </p>
--	--

BCU Cluj / Central University Library

Scrisoarea unui țaran.

Cinstiților Domni dela „Deșteptarea.”

Eu George P. Cazacu, țaran din Badeuț, Vă rog frumos să nu Vă fie cu supărare și să-mi tipăriți și mie scrisoarea asta în Deșteptarea, dacă V'a plăcea, că eu, dă, am scris-o după cum m'o tăiet mintea și capul meu de țaran. Adecă eu de aceea vreau să tipăresc scrisoarea mea, ca să știe toată lumea, ce gândim și noi țaranii despre gazeta cea nouă, care se chiamă „Deșteptarea.” Bine-a zis, cine-a zis, că țaranul nostru trăiește ca și mazărea de lângă drum: cine trece o ciupește, și cine vra îl înceluește. Dară cum să nu ne înșele străinii, că noi carte nu știm toți, iar cei ce știu, poartă ce-i drept gazete, dar din gazetele noastre de până acuma n'am învățat lucruri bune, că în ele despre toate cele s'a vorbit, numai despre Dumnezeu și despre omenie nu. Iar de noi pe nime nu-l doare capul, numai când vin alegerile ne îmbrățișează și ne pupă Domnii, ca să li dăm glas lor; după aceea poate să ne iee naiba, că lor tot una li-i. Dacă ne-au și dat celelalte gazete sfaturi, apoi noi nu le-am înțeles, pentru că erau scrise pe domnie și nu drept pe moldovenie, cum grăim noi

țărani. Vai de maica noastră, care ne-o născut, că de-am fost bolnavi, nime dintre Domni n'au venit să ne întrebe ce ne doare și să ne deie sfaturi cum să ne lecuim; de-am prăpădit vremea și averea cu judecățile, nime nu ne-o îndreptat ce să facem, și dacă toți veneticii ne-o împins pe la cântălării când așteptam cu țidulica în mână, nime nu ne-o arătat prin ce ușă și la care domn să mergem, ori măcar să ne fi spus o vorbă bună, care să ne meargă la inimă. Dară Dumnezeu, care n'o uitat de noi țărani, a învrednicit pe tinerii studenți dela societatea „Junimea“ din Cernăuț, de ne-au scos o gazetă țărănească „Deșteptarea“, care o poate ceti fiecare țaran și poate înțelege toate cuvintele, fiindcă e scrisă pe înțelesul poporului, și numai gazeta asta ne mai deșteaptă, și citind-o ne face a mai uita de necazurile noastre multe ca părul din cap. Înțelegem și noi că asta-i gazetă adevărat țărănească, pentrucă ne dă grai din graiul nostru și pentru că-i ca și o biserică, în care nu numai cântă și se roagă, dar se și spovedesc oamenii, mărturisindu-și durerile și dorințele lor. Aici aflăm noi leac și pentru suflet și pentru trup. De aceea s-ar conveni ca „Deșteptarea“ să nu lipsească în nici o casă țărănească, că e timpul să ne deșteptăm, e ceasul al unsprezecelea, și noi țărani din nepăsare am rămas în urma străinilor, cari ne tulbură apa în fântâna strămoșească, de n'o putem bea cu tihnă. Vă postesc frumos să nu Vă fie cu bănat, că V'am făcut poate capul Călindariu cu scrisoarea mea, și Vă doresc la toți să petreceți mulți ani serbătorile Crăciunului cu bucurie și cu vestea lui Dumnezeu.

George Cazacu, țaran din Badeuț.

CÂNTECE.

Dorul puică dela tine
 Peste văi și dealuri vine
 Și nu-l poate opri nime:
 Nici cioban cu fluerul
 Nici Popă cu cântecul,
 Numai eu cu sufletul...

*
 **

Foiliță trei căpsune
 Du-mă Doamne și mă pune
 Unde-o fi rachiu de prune
 Și cărșmariul dus în lume;
 Du-mă Doamne și mă lasă
 Unde-o fi vinul pe masă
 Și cărșmariul dus de-acasă....

Rea de plată.

Ea vine dela moară ;
 Și jos în ulicioară
 Punând un sac, în urmă
 Nu-l poate ridica.
 „Ți-l duc eu !“ „Cum ?“ „Pe plată !“
 Iar ea, cuminte fată
 Să și'nvoește'ndată —
 De ce-ar și zice ba ?

Eu plec cu sacu'n spate.
 La calea jumătate
 Cer plata, trei sărului.
 Dar uite, felul ei:

Stă'n drum și se socoate,
 Și-mi spune câte toate,
 Că-s scump, că ea nu poate,
 Că prea sânt multe trei !

Cu două se'nvoește,
 Și — unul mi-l plătește,
 Cu altul să-mi rămâie
 Datoare pe'nserat.
 Dar n'am să-l văd cât veacul !
 Și iată-mă, săracul
 Să-i duc o poștie sacul
 P'un singur sărutat.

Din „Balade și idile“. **George Coșbuc.**

Pelagra.*)

BCU Biblioteca Centrală de Științe și Literatură Cluj
Cinstiților gospodari! Library Cluj

Nu unul din D-Voastră va fi auzit de-o boală nouă ce-i zic pelagra ; alții nici nu vor fi auzit de ea. La îndemnul cinstitei capităniei i. r. din Rădăuț voesc în cele următoare să Vă arăt ce fel de strașnică boală este pelagra, apoi care este pricina, că unii din oamenii noștri se îmbolnăvesc de pelagră și în urmă cum am pute noi să vă ferim de acea uricioasă și omorătoare boală.

Pelagra este o boală, care mai întâi se arată printre' aceea, că cel cuprins de acea boală, este mahmur, adecă nu-l doare nimic, însă nici nu este sănătos, așa că nu se poate apuca de nici un lucru. Bolnavului i se sporesc balele, el simțește un gust sărat în gură, n'are gust bun sau n'are defel gust la nici un fel de mâncare. Apoi îl năpădese pe cel bolnav de pelagră dureri de stomach și mațe, ba chiar și cărcei cu vărsături, apoi o strașnică pântecărie, câte-odată cu sânge.

Boala aceasta este mai grea pe la sfârșitul iernei, când bolnavii sufăr de strașnice dureri de cap, de amețeală și tremurătură ca după o beție, apoi de-un fel de buimăceală; nu aud, nu văd bine și în urmă se ivește la dânsii o lipsă de putere de-a gândi ceva.

Mai apoi capătă bolnavul pe mâni și picioare, câte-odată chiar pe față și piept niște inflături, cari ard ca focul și sânt împreunate cu strașnice dureri. După o vreme aceste inflături de pe mâni și picioare se

*) Teranul român îi zice acestei boale, jap, jupituri, sau crăpături.

rădică în sus, se fac roșii. Aceste înflături se fac apoi așa ca niște beșici și pielea bolnavului începe a crapa.

Dară bolnavul capătă înflături și pe limbă, unde se arată crăpături sbârcite.

Aceste toate se arată schimbiș la bolnav până la începutul toamnei, adică până la începutul răcorilor, când se pare că bolnavului i se face mai bine. Inflăturile atunci încep a dispărea și după câteva săptămâni pielea bolnavului de pe mâni și de pe picioare începe a se jupi și în locul ei rămâne pielea cea de desubt, care însă este galbenă, ca și frunzile copacilor după o brumă geroasă. Tot toamna înceată, și durerile de cap ale bolnavului ba și cărceii de stomac.

Dar această însănătoșare a bolnavului de pelagră este trecătoare și înșelătoare, căci cu începutul primăverii viitoare, durerile de cap, ameteala, dureroasele înflături a pielei mânelor și picioarelor, crâncenii cărcei de stomac și mațe încep din nou, însă acum cu mult mai dureroase și ștrașnice de cât în vara trecută, și nefericitul bolnav se întristează, amuțește, are vedenii, se crede prigonit, ba el umblă cu gânduri negre și păcătoase, adică să-și facă singur sfârșitul, — și o samă își și fac — ba mulți din acești nenorociți inebunesc și mor în casa de nebunii.

Dacă boala cui-va a durat câțiva ani, atunci bolnavul slăbește zi după zi și el este pierdut și nimic în lume nu-l mai poate scăpa de sfârșitul crâncen sau de nebunie.

Cinstiților gospodari! După ce v'am arătat cu puține cuvinte ce ștrașnică și înfricoșată boală este pelagra, voi cerca să vă arăt, care este pricina îmbolnăvirii oamenilor de uricioasa boală a pelagrei.

Acei oameni, cari mănâncă zi după zi, an după an, numai mămăligă din făină de păpușoi stricați, necopti sau mucegăiți, capătă boala numită pelagra. Dară mai lesne se îmbolnăvește omul de pelagră, dacă el mămăliga cea rea sau veche de câte-va zile, încât îi înflorită pe fund, o mai udă, ca să se lungească mai ușor pe gâtlej în jos, cu horilcă. Tot așa și acei oameni, capătă pelagră, cari mănâncă și mămăligă bună, însă numai cu borș limpede, care nu este în stare să-l hrănească trupul, adică oameni săraci, de aceea cu drept cuvânt boala pelagra se zice că-i boala săracilor. La aceasta nu unul din D-voastră îmi va zice, d'apoi părinte, noi am văzut și auzit, că în unele sate și oameni avuți s'au îmbolnăvit de boala aceea. Aceasta este adevărat, dragilor mei, dară trebuie să vă spun, că sânt și între oamenii cei avuți unii, cari trăesc mai rău de cât cei săraci. Pricina este sgârzenia lor fără de margini, căci unii ca aceștia mai bine vor vinde popușoiul cel copt și frumos ca aurul în târg, iară ei singuri, pe sine și fragedele lor odrasle, adevăc copilașii, îi pedepsesc hrănindu-i cu bracul popușoiului, care câte odată nici porcii nu voesc să-l mănânce. Ei mai de-

grabă se lăcomesc la bani decât să se hrănească cu pâine sănătoasă. Pe unii ca aceștia însă știți că-i așteaptă strașnica boală pelagra, întovărășită de groznice chinuri, infricoșata eșire din minte și o crâncenă moarte fără de vreme în spital sau în casa de nebuni.

După ce v'am arătat, cinstiților gospodari, ce fel de boală este pelagra și cine se îmbolnăvește din noi de această boală, voi cerca să vă arăt și mijloacele prin care ne putem noi feri de acea strașnică boală.

Dacă ne ferim de păpușoi stricat, mucegăit și necopt, atunci ne-am ferit și de amintita boală. Cel mai nimerit mijloc ca să fim scutiți de boala pelagrei, este să vârstăm mămăliga cu pâine de grâu, seacă sau de orz, adică să mâncăm schimbiș, mămăligă și pâine. Deci dacă vom mânca pe lângă mămăligă și pâine și dacă pe lângă acestea ne vom înfrupta cât de des cu lapte, brânză și carne de gobaie, porc, oaie, miel ș. a., atunci de bună samă, că bunul D-zeu ne va feri de strașnica boală care v'am arătat-o.

Dacă însă cine-va se îmbolnăvește de acea boală, acela îndată să meargă la un doftor sau la spital și părăsind el pentru mai îndelungată vreme hrana cu mămăligă, se poate însănătoșa pe deplin.

Noi deci, cei ce ne hrănim cu mămăligă din făină de păpușoi, să ne ferim de păpușoi stricați. Păpușoiul ce-l ducem la moară trebuie să fie bine copt, uscat bine pe strujan și apoi uscat în cuptor.

Noi să ne grăbim primăvara cu sămănatul păpușoiului, însă să nu ne grăbim toamna cu culesul păpușoiului din țarină, ci să-l lăsăm, ca el să se usuce bine pe strujan. Iară după ce am cărat păpușoiul acasă, să nu-l turnăm grămadă și să nu-l lăsăm așa în grămadă nedesfăcut, ci să-l desfacem îndată, ca nu cum-va stând el câte-va zile grămadă să se aprindă și așa să se strice.

Dară și păpușoiul desfăcut să nu-l lăsăm în șură grămadă, ci după ce l-am brăcuit, adecă după ce-am ales fruntea de coadă, vom face bine, dacă vom întinde fruntea, care este menită pentru hrana noastră, la soare ca să se usuce cât se poate de bine. Abia după ce-am uscat păpușoiul bine la soare, abia atunci să-l turnăm în coșar, care însă să nu fie larg și să fie așezat într'un loc deschis, unde să-l bată vânturile. Și în pod se pot ține păpușoi, însă turnându-i noi în pod, trebuie să-i întindem hăt rar, ca nu cum-va să se strice, ceea ce ușor se poate întâmpla, de oarece aice vântul n'are intrare și nu poate pătrunde printre dânșii și nu-i poate să-i sbicească.

După ce am vorbit de păpușoi, cum și când să-l culegem și cum și unde să-l păstrăm, trebuie să vă spun unele despre făina de păpușoi.

Știți că gospodariul cel bun, după ce a picluit grâu sau seacă, aduce făina acasă, apoi gospodina întinde îndată pe pod țoluri și saci, iară dea-

supra prostiri sau fețe de mese curate și apoi așterne deasupra făina de piclă. Și bine face așa gospodariul și gospodina, căci acea făină numai așa se va usca cum se cade și numai așa se va ține bine fără să se strice nici cât de puțină.

Tot așa trebuie să uscăm și făina de păpușoi, întinzând-o pe pod pe fețe de mese curate sau prostiri. Auzind aceasta poate, nu unul din D-v. va clăti din cap și va zice, d'apoi uscatul făinei de păpușoin este lucru curat degeaba, de oarece noi am uscat mai întâi păpușoi hât bine în cuptior și abia apoi i-am dus la moară.

La aceasta vă răspund: este bine, că ați uscat păpușoi în cuptior, înainte de ce i-ați dus la moară, însă făina măcinându-se trage rivineală și de la piatra morii și din apropiata apă din lătoc și din aer, unde se află măcar de ar fi secetă mare, destulă umezeală. Prin urmare dacă voim să ne ferim făina de păpușoi de stricăciune și mucegai, atunci trebuie numai de cât să o uscăm întinzând-o.

Fîndcă am vorbit tocmai de măcinat, de aceea trebuie să vă fac luători de samă, că mulți gospodari greșesc, că macină mai multe corețe de păpușoi deodată, zicând, c'au măcinat atâte și atâte corețe de păpușoi, ca să le ajungă pe mai multă vreme, și să nu umble în fiecare lună la moară prăpădind scumpa vreme a prașilei sau a coasei. E drept că acea vreme prin măcinatul a multor corețe n'o prăpădește, dar prăpădește altă ceva și mai scump, adecă sănătatea sa, a nevastei și a copilașilor săi, căci având multe corețe de făină de-odată, nu le poate bine sau de fel usca, făina în sacii din camară sau tindă mucegăește și se înăcrește, iară mămaliga dintr'o ast-fel de făină este otravă și boală pentru trupul lui și al casnicilor săi.

Nime, și cel mai sărac, să nu-și fiarbă mămaliga din făină mucegăită, căci unii cari ar face-o ar păcătui în potriua sănătății lor proprii. Făina stricată se cunoaște îndată, căci ea se aude a mucegai sau dacă nu, apoi aflăm în făina stricată niște bulgărași mici, ca niște gămălii de bold, cari bulgărași sânt roșii, și aceasta nu este altă-ceva, decât ciuperci de mucegai, cari intrând prin mâncare în trupul, prin urmare și în sângele omului au puterea a-i zdruncina sănătatea și cu încetul a-l omorâ cu crâncene dureri.

Cinstiților gospodari! Bunul D-zeu ne-a dăruit viața și sănătate și a lăsat, ca noi fericiți să trăim pe pământ. Însă vă întreb eu, oare poate cine-va să fie fericit aice pe pământ, dacă el n'are sănătate? Oare i-ar tiena unui bolnav, dacă ar ave el bunătățile și avuțiile lumii?

Nu, dragilor mei! Numai omul sănătos se poate bucura de bunătățile acestei lumi. Eu țin pe omul cel sărac, însă sănătos, de mai fericit, decât pe bogatul bolnav, care nu poate gusta din bogăția sa, care prin urmare nu poate fi mulțămit, că are avuții, căci ele nu-s pentru dânsul.

Dându-ne bunul D-zeu viața și sănătatea, ne-a dat și o mare îndatorire, adică să îngrijim de sănătatea trupului nostru. Noi deci trebuie să căutăm trupul nostru, să-l îngrijim cu hrană bună și sănătoasă și să-l ferim de boale și aceea cu atâta mai mult, de oare-ce în trupul nostru locuiește chipul lui D-zeu, adică nemuritorul suflet.

Să îngrijim deci de trupul nostru, ca el să fie în totdeauna sănătos, căci un trup bolnav nu poate lucra nici cu brațele, dar nici cu mintea, căci la bolnavi, și mai ales la cei bolnavi de pelagră, brațele lor sunt lovite de boală, tot așa și crierii din care isvorește toată gândirea noastră.

Dacă deci, voim să fim feriți de groaznica boală a pelagrei, care bântuiește greu și în țărișoara noastră și care ne omoară trupul și mintea, apoi trebuie să vârstăm numai decât mâncarea mămăligii de păpușoi cu pâne de grâu, secară sau orz. Drept, că ar fi mai bine și mai sănătos pentru trupul nostru, dacă ne-am lepăda cu totul de mâncări de păpușoi. însă fiindcă oamenii noștri acum s'au deprins așa cu hrana mămăligii, încât nu s'ar putea desface cu totul de dânsa, de aceea să sămănăm pe lângă păpușoi și ceva grâu, secară, orz și barabule și măcar să vârstăm mămăliga cu pânea, însă trebuie să căutăm, ca să adăogim la mămăligă sau pâne și cât se poate de des și lapte dulce sau acru, brânză de oi sau de vaci și să ne gîndim cu carne măcar în zilele de Duminică și sărbători și atunci trupul nostru va fi scutit de multe boale, iară mai ales de groaznica boală a pelagrei, și noi atunci vom fi fericiți în această lume, căci atât noi cât și urmașii noștri vor fi sănătoși atât la trup, cât și la minte.

Dimitrie Dan.

Sfaturi judecătorești.

Dacă s'a înăsprit o pricină așa de tare, încât nu o puteți pune singuri la cale, sau dacă afacerea e așa de încurcată, încât nu vă ajunge mintea s'o descurcați cu bine și în pace, atunci trebuie de făcut pără la judecătorie, ca să se judece treaba după pravilele scrise.

Aceia ce vor fi siliți să vie la judecată, să-și însemne sfaturile noastre, că li vor prinde bine. Sfaturile acestea sânt numai pentru acele judecăți, cari se poartă la pretură (nemțește: Bezirksgericht), unde puteți veni și fără avocat și iarăși nu vom vorbi, decât de judecățile pentru bani, loc. lucru, slujbă și alte nevoi, care vă strămtoresc.

Judecățile acestea se chiamă procese civile și se îm-

pățesc în procese până la 100 coroane sau procese bagatelare, și în procese dela 100—1000 coroane, care le vom numi procese mari.

Incercarea de învoială.

Legea a luat în samă pe de o parte sărăciea și neștiința omului nevoiaș, pe de alta scumpetea proceselor, și a hotărât, ca să-i împace cu binele și fără multă cheltueală pe cei împricinați.

Pentru astfelu de împăcări este hotărâtă la fiecare judecătorie o zi anumită pe săptămână. În ziua aceea pot veni cei împricinați fără pără și fără soroc la judecată. Judecătoriuil îi ascultă pe amândoi și întreabă și marturii, cari au venit poate aduși de cei cu pricina, nu face însă nici un protocol. Cunoscând acuma întâmplarea, o judecă după cea mai bună chibzueală, dar și pe înțelesul pravilei scrise, și spune împricinaților, care dintre dânșii are drept și care nu, sfātuindu-i să se împace și arătându-li și feliuil împăcării. Dacă oamenii se dau la cale, bine de bine, dacă nu, atunci trebuie pornită judecata cu cheltuială.

Tot în ziua aceea anume hotărâtă poate veni la judecătorie și numai cel ce-și caută dreptul său singur, și poate cere, ca să fie chemat potrivnicul său în fața judecătorului și să-și deie sama. Atunci judecătoriuil iscălește o țidulă, care se chiamă *citațiune*, pentru potrivnic și o dă pârătorului. Prin țidula aceasta potrivnicul e chemat să se înfățișeze într'o zi anumită, de obicei în ziua a opta, la judecată. Pârătoriuil trebuie să deie țidula aceasta cât de degrabă potrivnicului său, fie dela mână la mână, fie prin primărie sau poștă. În ziua și la ceasul hotărât de înainte se înfățișează sau amândoi sau numai pârătoriuil la judecătorie. Dacă vin amândoi, judecătoriuil caută, cum am spus mai sus, să-i împace. Nu-i poate împaca sau nu vrea potrivnicul să vie de bună voie la acest termin, atunci pârătoriuil poate începe judecata cu cheltueală. Întâmplându-se să vie numai potrivnicul la acest termin, pârătoriuil, care s'a întârziat, nu-și pierde dreptul său, dar altă țidulă de împăcare nu mai capătă, ci tribue să părăscă.

Incercarea aceasta de împăcare este cu atât mai bună, cu cât judecătoriuil nu-i așa de strâns legăt de pravilă, care de multe ori e prea aspră și mai ales pentru oamenii noștri neștiutori de carte. El are, cum s'ar zice, mână mai slobodă,

și poate și mai multă vreme, și dacă e un om bun și cu tragere de inimă pentru cei nevoiași, îi sfătuește cât se poate de bine pentru amândoi. În felul acesta îi poate feri pe oameni de multe procese încurcate, lungi și scumpe, al căror sfârșit nu se poate ști de înaintea.

De aceea să caute toți împiricinații, dar mai ales cei ce locuiesc aproape de orașul, unde e judecătoria, să scoată țidurile de acestea, până nu încep judecata, care cere multe drumuri, multe zile pierdute, multă cheltueală și rar când aduce bucurie.

Împăcându-se împiricinații în fața judecătorului, li stă în voie să ceară protocolarea învoielii, având atunci a da numai țimbre pentru protocol și învoială. Timbrul pentru protocol costă în procesele bagatelare 24 bani de coală, în procesele cele mari 1 coroană de coală. Timbrul pentru învoială costă până la 40 coroane — 14 bani; până la 80 coroane — 26 bani; până la 120 coroane — 38 bani; până la 200 coroane — 64 bani ș. a. m. d.

Pâra.

Dacă împiricinații nu vreau sau nu pot să se împace, atunci acela dintre dânșii, care își caută dreptul său, trebuie să facă pâra în scris împotriva celuilalt.

Pâra este acea scrisoare, în care pârătorul povestește pe scurt toată întâmplarea, spune care sânt dovezile sale și roagă să i se facă dreptate.

Pentru ca pâra să fie primită de judecătorie, ea trebuie să fie făcută cum cere legea. Pricina trebuie să fie povestită pe scurt, dar limpede și răspicat, încât să se înțeleagă îndată ce durere are omul și ce vrea. Pârătorul trebuie să arete în pâra toate dovezile pentru adevărul celor spuse și să spue scurt și hotărât, ce cere dela potrivnicul său.

Dacă pâra nu e bine alcătuită, judecătoria o trimite pârătorului înapoi sfătuindu-l, ori s'o îndrepte, ori să facă alta, așa că omul se alege deocamdată numai cu cheltueală degeaba.

Pâra scrisă cu negreală pe o coală de hârtie curată se înaintează judecătoriei ținutului, în care șede potrivnicul, cu atâtea copii de pe dânsa, câți pârâți sânt, așa ca fie-care pârât să poată căpăta câte o pâra în deosebi, iară una să rămâie la judecătorie.

Pâra poate fi scrisă și românește. Ba, e chiar bine să fie românească, căci atunci și judecata se va face în limba românească și împiriciniții vor înțelege, mai ușor, ce se petrece și-și vor putea apăra mai bine dreptul lor. Protocolul însă se scrie nemțește. Pârătorii, cari știu carte, să scrie singuri pârile lor și să le iscălească; cei ce nu pot scrie, trebuie să meargă la un cărturar, care însă n'are voie să iele nici o plată pentru pâră, căci atunci pică la grea pedeapsă. Pări cu plată au voie să facă numai avocații; nu uitați, că acum avem avocați români mai în fiecare oraș cu judecătorie.

Adeverința de sărăcie.

Oamenii săraci sânt scutiți și de timbre și pot cere să li facă pâra degeaba la judecătorie, dacă aduc o mărturie de sărăcie.

Adeverința de sărăcie e o coală de hârtie tipărită gata, care se poate cumpăra cu câți-va bani la fie-care prăvălie de hârtie. În coala aceasta e de scris numai numele pârătorului și al pârâtului, pricina judecării, greutatea familiei și starea averii sau mai bine zis a sărăciei.

Adeverința aceasta trebuie să o iscălească primarul, preutul și căpitanul ținutului, ca dovadă, că omul cutare e într'adevăr sărac.

Dacă adeverința e minciunoasă, omul încape la pedeapsă.

Iorgu G. Toma

Secretar la judecătoria din Suceava.

DE TOATE.

Spovedania țiganului.

Venind postul mare, merse și țiganul să se spovedească popei, căci multe găște și purcei avea el pe suflet. Popa însă-l întrebă înainte de toate: „Măi, Culițo, să-mi spui tu câți Dumnezei sânt pe lume? — „D'apoi câți părinte . . . patruzeci“. Părintele îl măsură cu cârja, de făcu țiganul numai hâc. Gândind că i-au intrat acuma mințile în cap, popa-l întreabă iară, câți Dumnezei sânt, ca să vadă cât de ascuțită e cioara la minte. Baragladina stă, se gândește, se mai scârpină pe unde a fost otânjit și răspunde cam cu jumătate de gură: „D'apoi știu eu părințele. Poate vor fi la vr'o optzeci, dacă nu mă'nșel“. Atunci părintele din nou îl croiește cu cârja, punându-i a treia oară întrebarea. Țiganul socotind că n'a spus

destui, răspunde: „D'apoi o sută, părinte“. Popa era să-și iasă din fire de mânios ce era și de aceea-l împlăti cu cărja până'n ușa bisericei. Fugind se'ntâlnește țiganul cu alt cioroi și-l întreabă pe acesta, unde merge. Cioroiul îi răspunde că merge și el la spovedanie. „Dar tu știi câți Dumnezeui sânt?“ — „Știi că este unul“. — „Du-te tu cu unul“, grăi țiganul nostru“, „dacă vrei să-și spargă popa capul, căci eu i-am spus o sută și tot nu i-au fost destui“.

Culeasă din popor, de G. CAZACU.

Poezii populare.

Urâtul din ce-i făcut?
Din omul, care-i tăcut.
Pune-o buză peste alta
Și iată urātu-i gata.
Dragostea din ce-i făcută?
Din omul cu vorbă multă.
Zice-o vorbă, zice două
Și iată dragostea-i nouă.

Cu urâtul și cu prostu
Și la protopop am fostu.
Protopop-așa mi-o dat
Să mă duc la popă'n sat
C'acela m'o cununat.
„Părinte, popă sătesc
Cu prostul cum să trăiesc?“
— „Tu muiere, tu nebună,
Până când te-am cununat
De trei ori te-am întrebat.
Tot ai zis „că-ți place, place“.
Acum rabdă n'am ce-ți face“.

Mândruță floare albastră
Și-aseară-am trecut pe coastă
Pe din sus de casa voastră.
Tatăl tău lemne tăia
Mă-ta'n grădină plivia
Cu florile se sfădia
Pe mine mă ocăria.

De-ar fi dorul ca pădurea
Eu l-aș tăia cu secură

De-ar fi dorul ca holda
L-aș tăia cu secerea.

Astă noapte am visat
Că mândra m'o sărutat.
Mă sculăi și pipăii
Dar nimica nu găsii,
Numai dorul inimii
Scris pe fața perinii.

Foaie verde de secară
Auzit-am veste-amară
Că mândruța zace iară
De-o boală de inimioară
Cu fața cătră părete
Din viață vrea să'ncete.
'Ntoarce mândră căpătăiul
Unde-ți zace-acum călcăiul
Ca să-mi vezi iar' ochii mei
Căci mai bin' ți-a fi de ei.
Și să-mi vezi mustața neagră
Că în veci nu-i fi beteagă

Dorul meu e num' un dor
Nu-l pot spune tuturor
Când m'ajunge stau să mor.
Dorul meu e mărunțel
Al mândrei e ochișel.
Cât e dorul de mărunt
Tot face pe om cărunț,
Cât e dorul de micuț,
Tot lasă pe om desculț

Culese din popor, de G. Cazacu.

Poșta redacției.

D-lui George Cazacu, în Badeuț Mulțumim pentru poeziile trimese, din cari alegem pe cele mai frumoase. Restul pare să fie prescris din niște cărți, căci cuvinte ca: stavă, văz, că vi-s multe, eu poci, răț, a țuca, vinars și multe altele, se vorbesc prin părțile Ardealului, nu pe la noi. Culege mai bine cântece populare de prin Badeuț, căci acele nu-s cunoscute. Dacă vrei să ne faci un bine, apoi mai trimete-ne și alte povești hazlii ca Spovedania țiganului, numai să nu fie luate de prin cărți, de cari avem și noi. Pune-te luntre și punte, ca să aboneze satenii D-Tale gazeta Deșteptarea. Dumnezeu să-ți deie sughiț ușor!

D-lui Ioan Gheorghiu, elev, Câmpulung. D-Ta ne scrii: „Binevoii a-uni trimete abonamentul „Deșteptarea“ gazeta pentru popor cu începutul ei de ezistare“. Ce-o fi și asta, D-le? Poate vrei să Te abonezi la Deșteptarea, adică dorești să-ți trimetem gazeta și pentru aceasta vrei să ne plătești abonamentul (prețul) foi? Dacă-i așa, apoi îți vom implini dorința. Salutare!

D-lui Ni-olae Schipor, aghitator (!). Am dori să știm ce breaslă ai D-Ta, căci cu meseria de aghitator ai trecut numai pe timpul alegerilor nu însă și la gazeta Deșteptarea, pe care Ți-am trimis-o. Dumnezeu să te izbăviască de meseria D-Tale!

D-lui Petru Spische, Părhăuț. Noi trimetem „Deșteptarea“ tuturor oamenilor de bine, despre cari credem că vor abona-o, fără să-i silim ca s-o aboneze. De li place o primesc și ne scriu să li trimetem și mai departe; de nu, scriu pe foaie că n'o primesc și o trimet înapoi. Noi n'am avut de unde să știm că D-Ta nu erai acasă, numai femeea și că nu ni permiti să trimetem gazeta și în lipsa de acasă a bărbatului. Să ne ierți pentru îndrăzneala noastră. D-Ta ni-ai scris că de anul nou vrei să Te lași de „Voința Poporului“ și să abonezi „Deșteptarea“; treaba D-Tale, însă noi credem că ar fi mai bine să ai și cele 3 numere dintâi, ca la sfârșitul anului să le poți lega pe toate în formă de carte. Să fii sanatos și să ne scrii dinainte, când nu ești acasă!

D-lui George alui Ilie Popescu. Straja. D-Ta ne scrii astfel: „Poftose pentru George alui Ilie Popescu să fii ascultător (în tocmă ca înaintea caprarului N. R.) să-mi trimeteti Kazeta pentru anul 1908 Voința poporului.“ Scrisoarea e trimisă la administrația „Deșteptării“ și D-Ta ceri „Voința Poporului“. Care din cele două gazete dorești D-Ta? Noi Ți-am trimes de mult Deșteptarea și Te rugăm să indemnii pe sătenii D-Tale, ca să poarte și ei Deșteptarea, dar să o și plătească. Te salutăm noi ăști dela Deșteptarea, „să fim ascultători“.

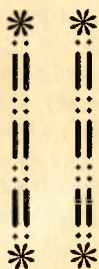
D-lui Vasile Andruscă, Zaharești (nu Vasile Andruschka cum scrii D-Ta). Greu și mare lucru ceri D-Ta dela „directorul Sozietății academice din Czernautz“; măcar ca Te îndătorști să plătești pentru „Deșteptarea“ 10 cor. pe an, noi nu putem să Ți trimetem două Deșteptari, una românească, și una nemțească în care să fie traduse din românește toate „proposițiunile“ în nemțește, ca să poți D-Ta deprinde limba nemțescă. Să ne dai și sute de coroane și tot nu vom fi în stare să Ți trimetem astfel de gazete, pentru că noi ca Români scoatem o gazetă numai românească, iar de voiești să înveți bine nemțește mergi la Librăria „Școalei Române“ din Suceava. și Domnii de acolo Te-or sfătuți ce fel de cărți să întrebunțezi D-Ta. Ar fi bine să citești numărul acesta din Deșteptarea cu mai multă băgare de seamă, și apoi vei vede ce zicem noi despre limba noastră românească. Te rugăm să indemnii pe Zahareștenii D-Tale să trimată și ei măcar câte 2 coroane de-oacmandată.

D-lui Ștefan alui Gheorge Nicoară, Frătăuțul nou. Tare mult ne bucurăm că D-Ta ești „iubitor și cetitorul gazetelor și al Călindarilor și al toate poveștilor ce le știi D-Ta“, și poate ai drept când zici că „noi știm mai multe povești decât D-Ta“, cu toate aceste

Te rugăm să nu Te superi, că nu-ți putem noi trimete Călinarul poporului bucovinean cum zici D-Ta „fără prais corant, adecă fără leacă de vorbă cum zice țeranul nostru“, măcar că la sfârșitul răvașului ni zici „sergut“ adecă servus și ne dai „sarutare la tată ca la unu, fraților bucovineni“. Călinăre se află la preotul din sat cu 25 cr. bucata.

D-lui colaborator, în Fundul Moldovei. Poate nu sântem vrednici de atâta tămăiere când zici că în gazeta noastră ați: »argint, aur și diamante“. V'am trimis cele 2 numere dintâi ale „Deșteptării“ și Vă anunțăm că sântem înțeleși cu propunerea, numai am dori să ne fericiți cât se poate de degrabă c'un articol din partea D-voastre. Dar să ne înțelegem mai bine dinainte: limba să fie cât se poate de țărănească, iar de nu V-a succede (ceea ce nu-i o rușine), să ne dați voie, ca să îndreptăm unele cuvinte, fără a schimba înțelesul articolului. După cum ați văzut până acuma, politică nu facem de loc. Rugăm să indemnăți pe țărani din Fundul Moldovei, ca să aboneze »Deșteptarea«. Să ne întâlnim sănătoși în coloanele gazetei noastre!

O faptă frumoasă și vrednică de laudă. Fiecare Român adevărat trebuie să salute din inimă interesul cald, ce-l poartă pentru „Deșteptarea“ Prea Cucernicia Sa pâr. egum. Teofil Pătraș din Putna, Sfințiile Lor pâr. C. Morariu din Pătrăuț pe Suceavă, par. Bucevschi din Budeniț și pâr. Dolinski din Fratauțul vechiu, cari au strâns abonamentele pentru »Deșteptarea« dela Cuvioșii pâr. ai mănăstirii Putna, și dela parohienii Sf. Lor, și le-au trimis Administrației gazetei noastre. Aducem mulțemitele noastre cele mai călduroase Sf. Lor, cari au înțeles ce preț are »Deșteptarea« pentru poporul dela țeară, nelăsând-o să apuie din lipsa de bani, ca și alte gazete de până acuma; mulțămiiu din inimă și membrului »Acad. Românes, par. Dimitrie Dan, care a daruit în folosul »Deșteptării« broșura Sf. Sale »Fondatorul mănăstirii Sucevița«.

Apropiindu-se sfințele sărbători ale Nașterii Domnului și ale Anului nou, Redacția „Deșteptării“ dorește tuturor cetitorilor și binevoitorilor ei:

Să trăiască
Să 'nflorescă,
Ca merii
Și ca perii
În vremea primăverii!

Cinstiților cetitori!

Toți acei dintre D-Voastră cari ați primit „Deșteptarea“ și n'ați trimis încă nici un ban, sântefi rugați prietenește să ne trimeteți banii, dacă nu toți, măcar 2 coroane de-ocamdată, căci de altfel din nevoie de bani nu putem scoate gazeta mai departe. Noi Vă vom trimete încă și numărul 5, care va fi cel din urmă, dacă nu veți fi trimis banii, sau o serisoare, în care vă legați cu cuvântul că veți plăti abonamentul cel târziu într-o lună. Ar fi păcat săVă despărțiți de un sfātuitor așa de bun cum e „Deșteptarea“. Adresa noastră este: Administrația gazetei »Deșteptarea«, în Cernăuț, piața principală Nr. 3.

Administrația.